

Arian de Goede

REDBAD

Koning van Friesland

ende nu/ste tot geenem opden te willen noch
d' Fransehe Oerfchapphe/noch den waeren
Godesdienst in zyn Coninckrijk verbyjagen.

VSQVS REGNUM STAVRIE. Dat is: So hee-
re het gebiet van Stavoren. Die Franquen
'selve qualijck nemende/ende niet gebogen
de dat haren Walsalen sich jegens haer jou-
den opmaechen / hebben dooz intwendighe
ooglogen/welcke sp mit malcanderen had-
den / dat onghele en gewalt enen wijse xpijs
dooz de bingeren griesen/ ende is naernaels
die selve van Pipinus gred; zolen gred; dert.
Want dese het ghebiet becomen seldende/

Ma de 4e
druyde
Cno. 171.

Radbodus
Gaez naer
Zimmigen
en laet daer
enre woogt
houwen/
So were het
geliet van
Stavoren.

VAn daer gaede na Nim-
megen, als verwoestende ende ver-
berende wat inden weghe was / heeft het
selve geweldijcker wijse ingheromen/ ende
tot enen teycken spnder victoye op teren
steen laten houwen met dese wooyden/47vc

RADBODVS PRIMVS •

als hy die Sueven ende Sclaren tot gehooy-
scamppe ghyacht hadde/ heeft booghten-
men ten besoeke van S. Willebrordus ende
sine medeghefellen (welcke Radbodus upt
zinen rijke berdyden hadde) met zyn heyr-
leger in Vrieslant na den Coutick te gaen.
Dese den selven nter allen upt Wrecht,
(welck Viltaburgum ghenomt woede)
verjoercht ende berdyden/maer oock 'tgan-
sche Landt van Vrieslant tot aen de Ryners
die inghejouwen / ende onder zyn ghebiet

ghyacht. Soude lieftelijck mede die resten
ende quateren van Vrieslant becomen
hebben / ten more sake hy sich becroutet
hadde in Vrieslant gaodlijcker legende/
ende met moassen ende poelen beset / met
zyn creytsch volck te besoken / in welke die
Coninck Radbodus gheflucht was. Doch
die selve zyne toeblyst aen Pipinum ne-
mende / beloonet heeft die Aetarsa der
ghyselliche seldige na desint tyt in zyn Co-
ninckrijk te berdyjagen.

Radbodus
belooft de
Christen na
vrijheit aen
te laetren.

Radbodus
wort upt
Wrecht
berdyden
en geliecht
van Pipino.

Welck

Fantasietekening van Koning Redbad in *Chonique ofte Historische geschiedenis van Vrieslandt* door P. Winsenius, 1622.

Arian de Goede

REDBAD
Koning van Friesland

Z&K

Uitgeverij Zomer & Keuning

INHOUD

Vooraf	9
Inleiding	II
Deel I	
Friesland, Land en volk, vriend en vijand	13
Het water als grens	16
Friese taal en cultuur	19
De Friezen en de zee	24
Religie en recht	30
Friese schatten	35
Frieslands vijanden	38
De Franken	42
Deel II	
Koning Redbad, Strijder voor vrijheid	53
Koning Adgisl	60
Redbad	67
Aanval en nederlaag 679-688	68
De jaren 688-693	73
Willibrord	76
Vorbereiding en afwachting 693-714	81
Toenadering	85
De innige samenwerking tussen kerk en staat	90
Redbads mislukte doop	92
Gespannen rust	104
Overwinning 714-719	105
Bonifatius	112
Vrede	114
Nawoord	117
Noten	124
Personenregister	126

VOORAF

Het boek *Koning Redbad* verscheen in 1937, de auteur studeerde toen rechten in Utrecht.

Arian de Goede (1915-1957) was rechtshistoricus en mediëvist en publiceerde veel op zeer uiteenlopende terreinen. Hij schreef niet alleen over geschiedenis: ook gedichten, novellen en toneelspel, boeken over de Westfriese Buurschap, oud-Nederlands procesrecht en de Friese taal. In 1932 was hij een van de oprichters van de *West-Frieze-Styk*, een vereniging ‘ter behoud van de cultuur, de taal en de folklore en ter bestudering van de geschiedenis van West-Friesland’. Arian promoveerde op het onderwerp Westfriesche rechtsgeschiedenis, in drie delen: Swannotsrecht, Waterland en Seventuig (1940-1948).

Tachtig jaar later heb ik mijn vaders boek bewerkt, herzien en aangevuld met nieuwere gegevens. Arians visie op koning Redbad is daarbij onveranderd gebleven: een groot vrijheidsstrijder voor eigen geloof en tegen vreemde overheersing.

Julius de Goede

INLEIDING

Dit is de geschiedenis van Redbad, de grootste koning die het Friese volk ooit had. Koning Redbad was een vrijheidsstrijder; hij vocht tegen vreemde overheersing en hij vocht voor vrijheid van godsdienst. Pas 950 jaar later stond zijn evenknie op: prins Willem van Oranje, die vocht voor dezelfde idealen, godsdienstvrijheid en bevrijding van vreemde feodale heerschappij. De strijd die de Vader des Vaderlands begon zou 80 jaar duren, die van koning Redbad duurde slechts zestien jaar. Zijn verworven vrijheid duurde niet lang, tot de Franken het vrije Friesland – en dan nog maar voor een klein deel – op de knieën kregen. Over Redbads daden, en de omstandigheden van het Friese volk in die tijd, gaat deze geschiedenis.

De spaarzame historische feiten die wij kennen over koning Redbad zijn bijeengebracht uit een aantal 'Heiligenlevens', uit Beda's *Historia Ecclesiastica*¹ en andere historische bronnen. De verhalen daarin over Redbad worden door christenchroniqueurs verteld, zij verhalen van een verbeterd vijand van Christus' leer. Enkele Frankische kronieken zeggen het hunne over een machtige koning die hun de voet dwars zette bij hun pogingen absolute macht in Noordwest-Europa te verwerven. Deze vijanden spreken over Redbad als hun gevaarlijkste tegenstander. De latere Friese notities die veelal door christelijke geestelijken werden opgeschreven, spreken zelfs van koning Redbad als 'tha unfrethmonna', de man van de onvrede.

De herinnering aan de heidense vorst werd met grote ijver besmeurd, maar toch lukte het niet de magische bezieling die uitging van Redbads heldenleven, te doden. De sagen en legenden bleven vertellen over deze wonderbaarlijke vorst en bleven de herinnering aan Frieslands grootste vrijheidsheld levend houden. Het Friese volk bleef de vrijheid liefhebben en

kon nooit hem, die de grootste strijder voor Frieslands vrijheid en recht was, vergeten.

Even talrijk als de Arthurvertellingen in Engeland, zijn de sagen over koning Redbad en even bekend in Friesland, maar daarover gaat het nu niet. Hier worden de historische gebeurtenissen gegeven en zo er is getracht de ware koning Redbad tegen de achtergrond van zijn tijd te schilderen.

Deel I

FRIESLAND
Land en volk, vriend en vijand

In de tijd van koning Redbad, en daarvoor al, woonden de Friezen langs een flink stuk van de Noordzeekust. Hun gebied werd door de Romeinen al *Frisia* genoemd, in het westen werd het begrensd door een zee die *Mare Frisicum* of *Mare Frenesicum* heette, de Friese Zee. De zeespiegel lag in de Romeinse tijd circa twee meter lager dan tegenwoordig.

De noordgrens van *Frisia* lag in het Jutse schiereiland van Denemarken. In het zuiden lag het grensgebied bij het Zwin in Vlaanderen. In het oosten lag de grens in de huidige Duitse deelstaat Nedersaksen, ergens bij Bremen, waarvan ten zuiden de Saksen woonden. Noord-Friesland was het Friese land ten noorden van de Wezer. Het werd, toen de Frankische koning Karel de Grote in 785 Friesland voor een belangrijk deel bij zijn rijk wist te voegen, van de overige Friese gebieden gescheiden.

Ten zuiden van *Frisia* was het gebied Frankisch met Nijmegen als de noordelijkste Frankische stad. De zandgronden in de huidige provincie Noord-Brabant, ten zuiden van de Maas, vormden het overgangsgebied tussen het Frankische en het Friese land. In die tijd was dit heidegebied niet of nauwelijks bevolkt, evenmin als andere dergelijke streken, zoals de Veluwe, Drenthe, zuidelijk Oost-Friesland en enkele gedeelten van Noord-Friesland.

De woongebieden van de Friezen waren de vruchtbare gebieden achter de duinen – een natuurlijke bescherming tegen de zee die ze ‘that wyldehaf’ noemden – en landinwaarts de gronden langs de rivieroevers en andere waterrijke streken.

Sommige historici menen dat Friesland in de tijd van koning Redbad nauwelijks bewoond werd, op een paar plukjes mensen na die op schaarse terpen verbleven. Ook menen ze dat de oorspronkelijke Friezen, zoals die door de Romeinen werden beschreven, tot een totaal ander volk behoorden dan

de onderdanen van koning Redbad. Dergelijke gedachten zijn te rangschikken in de categorie van de negentiende-eeuwse geschiedenisboekjes die meldden dat ‘de Batavieren in uitgeholde boomstammen de Rijn kwamen afzakken’ om zich in de Betuwe te vestigen.

De Romeinen wisten al te vertellen dat Fries-Saksische zeerovers de Noordzee onveilig maakten en dat deze zich in Engeland vestigden.

Het water als grens

Tussen (de intussen zelfbenoemde keizer) Karel de Grote en de Deense koning zou rond 810 een vrede zijn gesloten, waarbij de rivier de Eider als grens werd vastgesteld. In ieder geval deed deze rivier als zodanig dienst. Op de oude Holsteiner Poort in Rendsburg stond de tekst ‘Eydora Romani Termina Imperii’ (bij de Eider eindigt het Romeinse Rijk). De Noord-Friezen ten noorden van de Eider bleven dus vrij van de Franse overheersing. De soevereiniteit over het Noord-Friese gebied kwam een tijdlang toe aan de Deense koning, tegen wie de Friezen na verloop van tijd ook weer vochten.

Tussen de Elbe en de Wezer lag het Friese land dat nog in de vijftiende eeuw tot Fries gebied werd gerekend en toen aan de bisschop van Bremen was onderworpen, die er het landsheerlijke gezag over had verworven.

De rivier de Wezer wordt al in de eerste geschreven bronnen van het Friese recht, in de *Lex Frisionum*, als grensrivier genoemd. Een van de delen van het autonome Friesland dat in 785 bij het Roomse Imperium van Karel de Grote werd gevoegd, was Oost-Friesland dat in het oosten begrensd werd door de Wezer en in het westen door de Lauwers.

Oost-Friesland was een van de hoofdgebieden van het oude Friesland; zijn territorium was weer verdeeld in kleinere land-

Een eerbetoon aan de vrijheidsstrijder Redbad

Dit is de ware geschiedenis van de grootste koning die het Friese volk ooit had. Redbad was onze eerste vrijheidsstrijder; hij vocht tegen oprukkende vreemde overheersing, tegen machtsbeluste Franken, en hij vocht voor vrijheid van godsdienst, tegen christelijke heiligschenners.

Het publiek dat van Redbads avonturen in de gelijknamige speelfilm heeft genoten, zal de werkelijke gebeurtenissen niet minder spannend vinden...

Dit boek geeft, als een van de weinige boeken ooit over de Friese koning, een historische reconstructie van de roemruchte daden van koning Redbad en over de omstandigheden van zijn bedreigde volk in die duistere tijden.

Mr. dr. Arian de Goede (1915-1957) was rechtshistoricus en mediëvist. Het boek *Koning Redbad* schreef hij in 1937, verder publiceerde hij over het Westfrieze Buurschap, Oudnederlands procesrecht en de Westfrieze rechtsgeschiedenis. Zijn zoon, auteur en ontwerper **Julius de Goede**, bewerkte en verrijkte het verhaal van zijn vader tot dit boek.

Z&K

ISBN 9789401913805 NUR 684

9 789401 913805

www.zomerenkeuning.nl